

Федір Погребенник

БІБЛІОТЕКА «УКРАЇНСЬКОГО СЛОВА» В НІМЕЧЧИНІ

Вивчати історію виникнення і функціонування українських культурних центрів поза Україною, зокрема в Німеччині, більше півстоліття було заборонено. Майже всі періодичні видання, книжкові публікації, що вийшли в світ у Женеві, Парижі, Празі, Варшаві, Лейпцігу, Берліні, Зельцведелі, Раштаті та інших центрах, були в спецфондах, частину з них знищено.

Одним з важливих і активних культурних центрів, зокрема видавничих, тривалий час був Берлін. Тут на початку 20-х років опинилися значні українські політичні, культурні й військові сили, існували урядові еміграційні структури, товариства, функціонували видавництва, журнали, газети. Згодом у Берліні постала така висока інституція, як «Український науковий інститут» під протекторатом гетьмана Павла Скоропадського, роль якого в налагодженні українського політичного й культурного життя в Німеччині досі належним чином ще не оцінена. Протягом 1921 - 1922 рр. в Берліні виходила газета «Українське слово», що виражала погляди насамперед гетьманської еміграції. Саме при цьому двотижневику й виникла «Бібліотека «Українського слова», яка видала десятки цінних художніх видань класики, праць суспільно-політичного характеру, словників, підручників, альбомів, спогадів про історичні події в Україні. Звичайно, жодне з цих видань не було доступне в Радянській Україні, за зберігання чи поширення книжок цього видавництва (як і будь-якого іншого аналогічного типу) карали, виганяли з вузів, судили. У моїй колекції збереглися деякі з книжок, що вийшли у «Бібліотеці «Українського слова», а також дивом уцілів тоненький каталог його книжкових публікацій. Чотири сторінки малого формату, виданих у Берліні в лютому 1924 р. як четверта публікація каталога видавництва «Українське слово». На художньо прикрашеній титульній сторінці, під назвою, був тризуб, який я змушений був затерти тушшю, коли під час навчання в Чернівецькому університеті мене почали тягати відповідні органи на «розмову». На цьому місці тепер чорна пляма, що пройшла наскрізь, витравивши частину тексту. Але таки зберіг цей документ, хоч і, каюся, пошкодив його.

Подумаймо над назвами видань, поданих у каталозі (на жаль, бібліографічний опис книжок скорочено, не вказано, коли з'явилася друком та чи інша книжка, хто упорядковував ті чи інші публікації тощо). Насамперед зверну увагу на видання класики - чотири різні

публікації творів Т.Шевченка, два видання І.Котляревського, двотомник П.Куліша, одностомник Я.Щоголева, Ю.Федьковича, що вийшли заходами Б.Лепкого, та ним же упорядковану двотомну антологію поезії «Струни», збірку пам'яті Т.Шевченка «Достойно єсть». Хіба це не подвиг однієї людини, одержимої любов'ю до своєї культури, що на чужині, без відповідних архівних джерел, сама протягом кількох років підготувала й видала стільки цінних видань, що розійшлися по західноукраїнських землях, серед поселень українців у Канаді, США, Австралії. Цінні в цій серії і мемуарні праці - Віктора Андрієвського, Володимира Леонтовича, дослідження Дмитра Дорошенка «Слов'янський світ у його минулому і сучасному», словники Б.Грінченка, праці Івана Герасимовича «Голод на Україні», Степана Рудницького та інших діячів. Зауважу, що деякі анонсовані в каталозі книжки не з'явилися друком у цій серії (наприклад, розпочата тут монографія «Золоті ворота» появилася у Львові у видавництві «Червона калина» лише в 1937 р. Не побачив світу і роман П.Куліша «Чорна рада», що його переклала для цього видавництва Анна Шарлотта Вуцькі. Але те, що вийшло в згаданій «Бібліотеці» у 20-ті роки, здебільшого має важливе значення для нашої історії та культури, є цінним надбанням національної видавничої справи. На жаль, сучасні державні й приватні видавничі фірми не перевидали жодної публікації «Українського слова» (як і багатьох інших, що залишили помітний слід у духовному житті минулих десятиліть, випустили численні публікації, вартісні й необхідні для сьогодення). Хай передрук списку видань «Українського слова» в Берліні бодай частково відкриє нам замулені колишньою системою сторінки історії нашої культури.

1. Бібліотека «Українського Слова».

1. В.Андрієвський. До характеристики українських правових партій
2. В 60-і роковини смерті Шевченка, збір. Кузеля
3. Бандурист. Жаж. Збірка оповідань
4. Б.Лепкий. Незабутні. Нариси
5. Памяти І.Франка. Зібрав З.Кузеля
6. В.Андрієвський. З минулого. Т.І
7. Українська літературна мова й правопис
8. І.Котляревський. Твори. Т.І. Енеїда
9. І. Котляревський Твори. Т.ІІ. Наталка Полтавка, Москаль чарівник і и.
- 10 - 12. Д.Дорошенко.... < пошкоджено >
13. В.Леонтович < пошкоджено >
14. І. Герасимович < пошкоджено >

- 16 - 17 О. Стороженко. Твори. Марко Проклятий і и.
 18. Слово о полку Ігоревім. Оригінал і переклад, із поясненнями Лепкого (друкується)
 19. Т.Шевченко. Кобзар, в ілюстр.
 20. Т.Шевченко. Гайдамаки. Ілюстр. видання
 21 - 22. Т. Шевченко. Повісті (Артист, Музика й и.)
 23. Т. Шевченко. Думки. Вибір поезій
 24. Достойно есть. Збірка пам'яті Т. Шевченка
 25. О.Федькович. Вибір поезій
 26. Дещо про гроші
 27. Рідне слово. Збірка новел і оповідань
 28. П.Куліш. Твори. Т.І. Чорна Рада
 29. П.Куліш. Твори. Т.ІІ.Поезії
 30. В.Леонтович. Хроніка родини Гречок
 31. І. Герасимович. Голод на Україні. З 39 обр.
 32 - 33. В.Бирчак. Василько Ростиславович, повість
 34. В.Ємець. Кобза та кобзарі, з бібліогр. Кузеді, ілюстр.
 35. Б.Клин. Національне виховання
 36. П.Куліш. Твори. Т.ІІІ. Україна, з ілюстр.
 37. П.Куліш. Твори. Т.ІV. Псалтир
 38. Д-р Ст. Рудницький. Огляд національної території України
 39. І.Орлов. Каїн і Авель. Драма
 40. Д-р Ст. Рудницький. Українська справа зі становища політичної географії
 41. В.Андрієвський. З минулого. Т.ІІ, ч.1, Гетьман
 42. В.Андрієвський. З минулого. Т.ІІ, ч.2, Директорія
 43. О.Яремченко. Основи пластуства (скавтіну)
 44. О.Щоголів. Вибір творів

II. Монографія з обсягу мистецтва

1. Ол. Архипенко. Твори. З портр. художника, 66 фот. й вступною статтею Г.Гільдебрандта. Видання в укр.-англ., нім. і франц. мовах.
 2. О.Новаківський. Твори. З портретом художника й 25 світлинами. (Кінчиться друкувати)

III. Підручники

1. Ол. Барвінський. Оповідання з всесвітньої історії (старинної й середньовічної), ч.І
 2. Ол. Барвінський. Оповідання з всесвітньої історії, ч.ІІ
 3. М. Аркас. Історія України (Друкується)
 4. М.Ваврисевич. Порадник учителя нової української школи

IV. Словарі

1. Б.Грінченко. Словарь української мови (українсько-російський словарь), повний, в двох томах кишенькового формату, в оправі
 2. Уманець і Спілка. Російсько-український словарь в 1 томі в кишеньковому форматі, в оправі

V. Чужомовні видання.

1. Herasymowytsch. Hunger der Ukraine. Mit 46 Bild
 2. N.Kostomarov. Zwei russische Nationalitäten, з передмов. Барвінського.

VI. Поза серіями

1. Струни. Антологія української поезії від найдавніших до нинішніх часів. Влаштував Б.Лепкий. 2 томи. З багатьма портретами
 2. Б.Лепкий. Ювілейна збірка з вибором найновіших недрукованих творів
 3. Золоті Ворота. Альманах Січових Стрільців, з малюнками Ковжуна, Іванця й Перфецького, під ред. І.Рудницького (Кінчиться друкувати)

Готуються до друку:

- В.Антонович. Drei nationale Volkstypen, з передмовою Барвінського
 О.Барвінський. Виїмки з найновішої української літератури (для VIII. кл. гімн.)
 Є.Гребінка. Чайковський. Істор. роман
 М.Драгоманов. Вибір політичних творів в 5 томах під ред. д - ра М.Лозинського
 М.Кропивницький. Драматичні твори
 П.Куліш. Tschorna Rada (нім. переклад)
 М.Лозинський. Польські й московські революційні групи й Україна
 М.Лозинський. Мух. Драгоманів. Провідні політичні ідеї
 М.Лозинський. Іван Франко. Життя і діяльність
 М.Лозинський. М.Павлик. Життя і діяльність.
 Орфографічний словник української мови.
 М.Рудницький. Між ідеєю та формою
 Гр. Сковорода. Вибір творів
 Словник військової термінології

БІБЛІОТЕКИ-ЮВІЛЯРИ

Тетяна Діжур

Херсонській обласній науковій медичній бібліотеці - 50 років

На центральній вулиці Херсона в старовинному будинку на другому поверсі розташована обласна наукова медична бібліотека. Створено її за наказом Міністерства охорони здоров'я СРСР шістьдесяти тому. Тоді її фонд становив 569 прим. переважно художньої літератури. Протягом 1945 р. було обслужено 150 читачів. Порівняємо: сьогодні в ХОНМБ нараховується понад 165 тис. прим., обслуговується понад 5 тис. читачів за єдиним реєстраційним обліком.

Повноцінну діяльність бібліотека розпочала з призначення на посаду її директора (1951) О. М. Богдан. Вона з двома помічницями взялася за комплектування фонду, створення каталогів. Творча атмосфера колективу одностайно формувалася саме завдяки їй. Сідала Інколі Олена Миколаївна за півліно, тихенько граючи, читала власні вірші, вела розмови про мистецтво, медичні проблеми, місце бібліотекаря в житті...

Зростає авторитет бібліотеки, і через деякий час відомі лікарі почали передавати свої власні книгозбірні в надійні руки для загального користування.

Однак не буває простого шляху до досконалості. Були у нас і світлі, й темні сторінки. Тільки

півтора роки тому вдалося трохи розширити приміщення бібліотеки і тим самим поліпшити умови праці як читачів, так і бібліотекарів.

Завітавши до читального залу чи абонементу, до будь-якого відділу (комплектування або інформаційно-бібліографічного) ви зустрінете приємних, доброзичливих бібліотекарів, які надadуть вам кваліфіковану допомогу; до ваших послуг копіювальна й обчислювальна техніка, головне - книжковий фонд - наше багатство і водночас турбота, бо нові мізери надходження не задовольняють інформаційного галуду медичних працівників.

На жаль, у нашому обласному центрі немає медичних інститутів, науково-дослідних центрів, але є велика когорта лікарів-практиків, від чийх знань залежить наше життя та здоров'я. Тож, щоб повноцінно комплектувати фонд ХОНМБ та майже 30 філій, потрібен сьогодні неабиякий хист. Працівники відділу комплектування уважно стежать за публікаціями науково-дослідних інститутів, вузів, центрів медичної інформації, не втрачають зв'язків з російськими партнерами, потроху комплектують масив іноземною медичною літературою.

Активно працює інформаційна служба. Завдяки використанню обчислювальної техніки

значно скоротився шлях інформації до абонементів. А поточний бібліографічний показник красноріччю напрямку дуже потрібний організаторам охорони здоров'я області.

Детальна предметизація нових надходжень відчутно зменшила час пошуку необхідної інформації для спеціалістів-медиків. На жаль, ми ще й досі користуємося не електронними, а друкованими каталогами. Але робота, спрямована на формування електронного каталога, вже ведеться. Поки що бібліотека послуговується електронним каталогом ДЦНМБ (Москва) за 1989 - 1993 рр. на CD - ROMному носії.

І все ж ніяка техніка не замінить уважного й доброзичливого бібліотекаря, до якого в першу чергу звертаються читачі. Від того, як ми працюємо, певною мірою залежить і здоров'я громадян. 26 кваліфікованих фахівців (18 з вищою освітою) піклуються своєю категорією читачів: організаторів охорони здоров'я, лікарів-практиків, інтернів, фармацевтів, санітарних лікарів, середніх медичних працівників, викладачів та студентів медичних училищ. Ми всі мріємо про кращі часи, про повніші фонди, про достатню кількість сучасної обчислювальної техніки, про модерний зв'язок, про те, що це може бути вже завтра.